

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2000-2001

20 JULI 2001

Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 16 en 18 van de wet van 12 januari 1989 tot regeling van de wijze waarop de Brusselse Hoofdstedelijke Raad wordt gekozen

(Ingediend door mevrouw Marie Nagy)

TOELICHTING

Om een grotere gelijkheid van kansen tussen de kandidaten te bevorderen en beter rekening te houden met de voorkeurstemmen uitgebracht door de kiezer, is de overdracht van de lijststemmen naar de kandidaten die de eerste plaatsen op de lijst innemen, door een aantal recentelijk goedgekeurde wetsontwerpen en ontwerpen van bijzondere wet tot de helft teruggebracht. Door die wijzigingen is het systeem van de kandidaat-opvolgers afgeschaft. Niet-gekozen kandidaten worden automatisch opvolgers.

Toen dit systeem voor het eerst werd toegepast tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 is uit de uitslag gebleken dat er ongewenste gevolgen kunnen zijn voor kieskringen met een groot aantal kiezers waarin slechts enkele kandidaten met voorkeurstemmen worden verkozen. In grote politieke partijen worden kandidaten vaak verkozen met slechts een paar voorkeurstemmen meer dan andere. Een goed georganiseerd «stemblok», maar ook een spontaan «stemblok», kan dan een groep met elkaar verbonden kandidaten voordeel opleveren.

Het CRISP (Centre de recherche et d'information socio-politiques), toonde in een recente studie aan dat dit risico groter is in grotere kieskringen, bijvoorbeeld het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ten gevolge van de recente Lombardakkoorden worden daar voort-

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2000-2001

20 JUILLET 2001

Proposition de loi modifiant les articles 16 et 18 de la loi du 12 janvier 1989 réglant les modalités de l'élection du Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale

(Déposée par Mme Marie Nagy)

DÉVELOPPEMENTS

En vue de permettre une plus grande égalité de chances entre les candidats et de tenir compte davantage des voix de préférence exprimées par l'électeur, le législateur a adopté récemment une série de projets de loi et de la loi spéciale visant à réduire de moitié le fait de reporter les voix exprimées en case de tête sur les candidats qui occupent les premières places de la liste. Ces modifications ont aussi supprimé le système des candidats suppléants, les candidats non élus devenant suppléants automatiquement.

Les résultats des élections communales de 2000, au cours desquelles ce système fut appliqué pour la première fois, montrent que des effets indésirables sont possibles dans des circonscriptions où le nombre d'élus est important et où seuls quelques candidats sont élus sur la base des voix de préférence. Dans les formations politiques importantes, beaucoup de candidats sont élus avec des différences de votes de préférence d'à peine quelques voix. Il en résulte qu'un «stemblok» bien préparé ou spontané peut faire passer un groupe de candidats liés entre eux.

Comme le relevait le CRISP dans une étude récente, cet effet est théoriquement plus probable dans les grandes circonscriptions telles que celle de l'élection au Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale. Suite aux récents accords du Lombard, nous seront désor-

aan op een lijst 72 Franstalige parlementsleden en 17 Nederlandstalige parlementsleden verkozen.

Dit wetsvoorstel heeft tot doel het aantal voorkeurstemmen dat een kiezer kan uitbrengen, te beperken tot drie om zo nefaste gevolgen te vermijden zowel voor het politieke evenwicht van de vergadering als voor de verstandhouding tussen kandidaten op dezelfde lijst. Op die manier wordt de geest van de wet gerespecteerd, waarbij de kiezer zijn persoonlijke voorkeur voor een welbepaalde kandidaat kan uiten en waarbij terzelfder tijd mogelijke plannen voor beslissende kliekvorming binnen een lijst de pas worden afgesneden.

Toelichting bij de artikelen

Artikel 2

Dit artikel wijzigt artikel 16, § 1, van de wet ten einde het aantal naamstemmen dat een kiezer kan uitbrengen op de lijst van zijn keuze te beperken tot drie. In de veronderstelling dat de geautomatiseerde stemming blijft bestaan, kan dit stemadvies worden gecontroleerd en kan de kiezer ook verzocht worden zijn stem bij te sturen wanneer blijkt dat hij een stem heeft uitgebracht naast de naam van meer dan drie kandidaten.

De wijziging ten gevolge van artikel 8 van de wet van 12 januari 1989(1) zal deze wijziging van toepassing maken op de rechtstreekse verkiezing van de Brusselse leden van de Vlaamse Raad.

Artikel 3

Deze wijziging maakt het mogelijk een stembiljet dat niet voldoet aan de voorgestelde voorwaarde dat niet meer dan drie naamstemmen worden uitgebracht, toch niet ongeldig te verklaren.

Gelet op de mogelijkheid van een controle door de stemcomputer zou deze bepaling louter worden toegepast in de veronderstelling dat manueel of op papier wordt gestemd.

Te vrezen valt immers dat de kiezers deze voorwaarde niet naleven, alle bijgewerkte informatiecampaagnes ten spijt. Het zou te stringent klinken deze stembiljetten als ongeldig te beschouwen omdat men die stemmen in aanmerking kan nemen om de posten te verdelen onder de lijsten zonder af te wijken van het in artikel 2 van dit voorstel nagestreefde oogmerk,

(1) Wet tot wijziging van de wet van 12 januari 1989 tot regeling van de wijze waarop de Brusselse Hoofdstedelijke Raad wordt verkozen, en van de gewone wet van 16 juli 1993 ter vervollediging van de federale staatsstructuur (2-771).

mais en présence d'un scrutin en vue de désigner, d'une part, 72 sièges pour les listes du groupe linguistique français et, d'autre part, 17 sièges pour les listes du groupe linguistiques néerlandais.

La présente proposition de loi a pour objet de limiter à trois le nombre de voix de préférences que peut exprimer chaque électeur, afin de prévenir les effets néfastes tant sur la stabilité politique de l'assemblée que sur les tensions prévisibles entre colistiers. On respecterait ainsi la volonté du législateur de permettre à l'électeur de voir traduite sa préférence personnelle pour un candidat précis, tout en empêchant des manœuvres destinées à former un sous-groupe de taille déterminante au sein d'une liste.

Commentaire des articles

Article 2

Cet article modifie l'article 6, § 1^{er}, de la loi pour limiter à trois le nombre de votes nominatifs que l'électeur peut émettre sur la liste de son choix. Dans l'hypothèse du maintien du vote automatisé, cette consigne pourrait faire l'objet d'une vérification et d'une invitation à corriger son vote s'il paraîtrait que l'électeur a marqué plus de trois noms.

La modification intervenue par l'article 8 du 12 janvier 1989(1) rendra cette modification applicable à l'élection directe des membres bruxellois du Conseil flamand.

Article 3

Cette modification permet de ne pas annuler le bulletin qui ne respecterait pas la condition proposée de ne pas pouvoir exprimer plus de trois votes nominatifs.

Compte tenu de la possibilité d'un contrôle par l'appareil de vote automatisé, cette disposition ne trouverait à s'appliquer que dans l'hypothèse d'un mode de suffrage manuel ou sur papier.

En effet, il faut craindre que, malgré les campagnes d'information qu'il faudra adapter, des électeurs ne respectent pas cette condition. Il serait disproportionné d'annuler ces bulletins, compte tenu du fait qu'il est possible de prendre ces suffrages en considération pour la répartition des postes à pourvoir entre les listes, sans s'écarter de l'objectif poursuivi par

(1) Loi modifiant la loi du 12 janvier 1989 réglant les modalités de l'élection du Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale et la loi ordinaire du 16 juillet 1993 visant à achever la structure fédérale de l'État (2-771).

namelijk met ten hoogste drie voorkeurstemmen rekening te houden bij de verdeling van de zetels tussen de kandidaten van eenzelfde lijst.

Heeft een kiezer meer dan drie naamstemmen uitgebracht, dan gaat de wet ervan uit dat hij zich ruimer wou uitspreken over alle kandidaten samen.

Artikel 4

Wijziging van bijlage I: Model Onderrichtingen voor de kiezer, overeenkomstig de wijziging aangebracht in artikel 16, § 1, van de wet.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 16, § 1, van de wet van 12 januari 1989 tot regeling van de wijze waarop de Brusselse Hoofdstedelijke Raad en de Brusselse leden van de Vlaamse Raad worden verkozen, vervangen door de wet van ... (1), wordt vervangen als volgt:

« § 1. De kiezer mag ten hoogste drie stemmen uitbrengen op de lijst van zijn keuze.

Als hij zich kan verenigen met de volgorde van voordracht van de lijst van zijn keuze, brengt hij zijn stem uit uitsluitend in het stemvak bovenaan op die lijst.

Als hij die volgorde wil veranderen, brengt hij een of meerdere doch ten hoogste drie naamstemmen uit in het stemvak dat naast de naam staat van de kandidaat of kandidaten van die lijst aan wie hij bij voorkeur zijn stem wil geven. »

Art. 3

Artikel 18 van dezelfde wet, vervangen door de wet van ... (2), wordt aangevuld als volgt:

« Niet ongeldig zijn de stembiljetten waarop een kiezer een stem heeft uitgebracht naast de naam van

(1) Wetsontwerp tot beperking met de helft van de devolutive kracht van de lijststemmen en tot afschaffing van het onderscheid tussen kandidaat-titularissen en kandidaat-opvolgers voor de verkiezing van de Vlaamse Raad, de Waalse Gewestraad en de Brusselse Hoofdstedelijke Raad (2-680).

(2) *Idem.*

l'article 2 de la présente proposition, qui est de ne prendre en considération, pour l'attribution des sièges entre candidats d'une même liste, que trois votes de préférences au maximum.

Si l'électeur a marqué plus de trois votes nominatifs, la loi stipule que son intention était de se prononcer plus largement sur l'ensemble des candidats.

Article 4

Modification à l'annexe 1: Modèle I, Instructions pour l'électeur, conformément à la modification introduite à l'article 16, § 1^{er}, de la loi.

Marie NAGY.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1^{er}

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

L'article 16, § 1^{er}, de la loi du 12 janvier 1989 réglant les modalités de l'élection du Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale et des membres bruxellois du Conseil flamand, remplacé par la loi du ... (1), est remplacé comme suit:

« § 1^{er}. L'électeur peut émettre un maximum de trois suffrages sur la liste de son choix.

S'il adhère à l'ordre de présentation de la liste de son choix, il exprime son vote en marquant exclusivement la case placée en tête de celle-ci.

S'il veut modifier cet ordre, il marque un ou plusieurs votes nominatifs, avec un maximum de trois, dans la case placée à côté du nom de celui ou de ceux des candidats de cette liste à qui il entend donner par préférence son suffrage. »

Art. 3

L'article 18 de la même loi, remplacé par la loi du ... (2), est complété comme suit:

« Ne sont pas nuls, les bulletins dans lesquels l'électeur a marqué un vote à côté de plus de trois

(1) Projet de loi visant à réduire de moitié l'effet dévolutif des votes exprimés en case de tête et à supprimer la distinction entre candidats titulaires et candidat suppléants pour l'élection du Conseil flamand, du Conseil régional wallon et du Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale (2-680).

(2) *Idem.*

meer dan drie kandidaten van dezelfde lijst. In dat geval wordt de kiezer geacht een lijststem te hebben uitgebracht.»

Art. 4

In bijlage 1 van dezelfde wet, gewijzigd door de wet van ... (1), wordt punt 4, tweede lid, vervangen als volgt:

«Als hij die volgorde wil veranderen, brengt hij ten hoogste drie naamstemmen uit door in het stemvak naast de kandidaat of kandidaten van zijn keuze het helle stipje in te vullen met het te zijner beschikking gestelde potlood.»

(1) *Idem.*

candidats de la même liste. Dans ce cas, l'électeur est réputé avoir marqué un vote en tête de cette liste.»

Art. 4

À l'annexe 1 de la même loi, modifié par la loi du ... (1), le point 4, alinéa 2, est remplacé comme suit:

«S'il veut modifier cet ordre, il donne un vote nominatif en remplissant, au moyen du crayon mis à sa disposition, le point clair central de la case placée à la suite du ou des candidats de son choix, avec un maximum de trois candidats.»

Marie NAGY.
Philippe MOUREAUX.
François ROELANTS du VIVIER.
Frans LOZIE.

(1) *Idem.*